

Stručni rad

DAROVITI UČENICI I POTICAJNO OKRUŽENJE ZA UČENJE

Albina Fifer

Osnovna škola Pohorskog bataljuna Oplotnica

Sažetak

Poticažno okruženje za učenje omogućuje učenicima kvalitetno i samostalno učenje, pri čemu nastavnik fleksibilno prilagođava nastavni proces sposobnostima, potrebama i interesima učenika koji su i sukreatori procesa u tom obliku rada. Aktivnom suradnjom s učenicima tako gradi osjećaj povjerenja u sebe i vlastite sposobnosti, a prepoznaje i njihova jaka područja. Naš poticaj i pomoć u ostvarivanju njihovih interesa, potreba i želja u velikoj su mjeri potrebni talentiranim učenicima koji talente pokazuju u različitim oblicima i opsezima. U našoj školi provodimo interesnu aktivnost Dizajnersko-kreativni kružok na razrednoj razini, čija je svrha promicanje tehničkog stvaralaštva, pri čemu u strategiji učenja prevladava projektna nastava prema modelu „od ideje do proizvoda“ koja uključuje talentirane učenike i učenike koji pokazuju velik interes i volju za praktični rad. Sastajemo se jednom tjedno. Nastava se održava diferencirano. Učenici uče kroz vlastitu aktivnost, naglasak je na iskustvenom učenju, a upoznavanje postupaka izrade proizvoda potiče njihovu tehničku kreativnost, ustrajnost, osjećaj vlastite sposobnosti, zadovoljstva i vrijednosti. Tim oblikom rada uz aktivnu suradnju kod učenika gradimo osjećaj povjerenja u sebe i vlastite sposobnosti, jačamo i potičemo kvalitetnu interakciju učenika i nastavnika te na taj način pomažemo stvaranju osjećaja povjerenja te sigurnog i poticajnog okruženja za učenje.

Ključne riječi: talent, tehnička kreativnost, projektna nastava, dizajnersko-kreativni kružok, razredna razina

1. Uvod

U poticajnom i sigurnom okruženju za učenje prevladava pozitivna klima, više timskog rada, učenici sudjeluju i aktivnije se uključuju u nastavu, a pozitivni odnosi s vršnjacima utječu na dobro osjećanje, veće samopoštovanje i bolje ishode učenja. [10].

Mi učitelji imamo odgovornost održavati pozitivnu društvenu atmosferu u razredu, promovirati poštivanje drugačijeg mišljenja, rješavati međusobne sukobe na miran način i osigurati sigurno fizičko i društveno okruženje.

Daroviti učenici imaju jednake socijalne i emocionalne potrebe kao i njihovi vršnjaci, ali se suočavaju i s nekim jedinstvenim psihološkim problemima. Često im je potrebna podrška u uspostavi međuvršnjačkih odnosa, u izazovima povezanim s njihovim samopoštovanjem i na socijalno-emocionalnom polju. No kako istraživanja pokazuju da se ustrajnost, trud i samopouzdanje mogu razviti, potrebno je na to staviti još veći naglasak [4].

Ferbežer i Kukanja smatraju da i neka darovita djeca doživljavaju snažne osjećaje inferiornosti koji mogu biti povezani s fizičkim vještinama, mogu biti pretjerano maštoviti, a kod njih se može primijetiti i konformno i devijantno ponašanje. Zato im treba pomoći da shvate zašto su drugačija od drugih. Osim toga, potrebna im je pomoć kako bi mogla uspostaviti odgovarajuće društvene odnose, pri čemu su posebno dobrodošle interesne aktivnosti gdje mogu stvoriti ozračje prijateljske naklonosti i prihvaćanja kako se ne bi razvijala kao asocijalna, plaha i ravnodušna prema društvu. [3].

Stoga je važno potaknuti učenike da izvještavaju o svom radu, zapišu svoje ideje te im omogućiti. Isto tako, uspješnim učenicima važno je pomoći da objektivnije upoznaju i razumiju sebe i svoj položaj u društvu [5].

2. Definicija darovitosti

Koncept otkrivanja i rada s darovitim učenicima u devetogodišnjoj osnovnoj školi pokazuje da u stručnoj literaturi ne postoji jedinstvena definicija darovitosti, a razlog tome je što daroviti nisu homogena skupina, već se darovitost manifestira u različitim razmjerima i oblicima [11].

„Darovitima smatramo one pojedince koji pokazuju iznimna postignuća u području mišljenja. Darovitom se ne smatra osoba koja je ostvarila natprosječno postignuće u određenom području kognitivne učinkovitosti ili opće inteligencije, nego postignuće koje je postavlja u sam vrh u raspodjeli postignuća u toj sposobnosti (obično među 5 i 10 posto najučinkovitijih). Darovitost je stoga dio inteligencije (kao iznimno visoka inteligencija) i obrnuto, inteligencija je dio talenta.“ [12].

T. Bezić i sur. navode da se s većinom darovitosti interakcijski i izravno povezuju i kreativnost, inteligencija i specifične kvalitete osobnosti. Daroviti učenici često imaju želju za učenjem sadržaja povezanih sa svojim interesima. Zato učitelj mora uzeti u obzir različite načine, odnosno strategije diferencijacije u nastavnim sadržajima i procesima učenja kako bi zadovoljio njihove potrebe [1].

3. Projektna nastava i tehnička kreativnost na dizajnersko-kreativnom kružoku

Projektanu nastavu najbolje možemo nedvosmisleno opisati kao strategiju (vrstu) odgojno-obrazovnog rada. Ta strategija obuhvaća metode, oblike, postupke i aktivnosti. Stoga označavanje metodom nije pravilno i dovoljno. Može se istaknuti stjecanje temeljnih znanja, iskustava, vještina i radnih navika [9].

Projektna nastava omogućuje premašivanje okvira nastave, jer nije ograničena sadržajno, organizacijski, vremenski i prostorno s obzirom na uvjete u kojima se održava školska nastava [6].

Projektna nastava kao način rada pruža djeci mnogo iskustvenog učenja, pri čemu dijete stječe određena znanja (o materijalima, obradi, uporabi) kroz proizvode. Učenici uče kroz vlastite aktivnosti, stječu socijalna iskustva koja su temelj viših oblika učenja te razvijaju mišljenje, pamćenje, logičko zaključivanje i finu motoriku [8]. Funkcija projektne nastave je stoga potaknuti što aktivniju i kreativniju suradnju od postavljanja cilja do njegove realizacije, pri čemu će učenici biti što samostalniji, kreativniji i osobno odgovorniji u provođenju različitih aktivnosti. Proizlazi uglavnom iz svakodnevnog života, stavlja sudionike u aktivnu poziciju pri izvršavanju konkretnih zadataka i usmjeruje ih na planirano rješavanje problemskih situacija.

Stoga ju je lakše provoditi u kontekstu izvannastavnih aktivnosti i drugih slobodnijih oblika rada, što ujedno potiče motivaciju učenika za učenje [7].

Vodim **dizajnersko-kreativni kružok**, pri čemu je naglasak na poticanju tehničkog stvaralaštva, za učenike razredne nastave koji imaju veliki interes i zanimanje za stvaranje i takav rad, jer je bitno da učenici već u ranom razdoblju razvijaju svoje tehničke i kreativne sposobnosti. Sastajemo se jednom tjedno. Na satovima izrađujemo razne proizvode od različitih materijala (prirodnih, umjetnih, otpadnih). Proizvodi su prilagođeni sposobnostima učenika. Učenici se upoznaju s tehnikom i tehnologijom u svakodnevnom životu, uporabom alata, materijala i ostalog pribora te upoznaju tehnologiju izrade. Nastava se održava u heterogenim nastavnim skupinama u obliku unutarnje diferencijacije i individualizacije. Na kružoku često primjenjujemo projektnu nastavu, što uključuje rad od sadržajnog preko operativnog planiranja do izvedbe i prezentacije projekta.

Dosadašnju tehničku kreativnost razvijali smo u okviru projektnih tema koje smo odabrali zajedno: prijevoz (prijevozna sredstva), životinje od prirodnih materijala, lutke od otpadnog materijala i karnevalske maske.

Cilj izvedenih projekata bi je upoznati kako od raspoloživih materijala mogu nastati proizvodi s uporabnom vrijednošću; poticanje tehničkog stvaralaštva (obrada materijala, uporaba tehničkih sredstava – alata za obradu, organizacija i evaluacija rada), samostalnosti i unutarnje motivacije; zadovoljavanje osnovnih i specifičnih potreba sudionika; razvijanje predodžbe, zapažanja, mišljenja i motoričkih vještina.

Projektna nastava prema modelu „od ideje do proizvoda“ za navedene teme provodio se u sljedećih pet faza:

1. idejno rješenje projekta (zajedničko kreiranje ideja, definiranje problema),
2. makropriprema projekta (skiciranje – izrada nacрта),
3. mikropriprema projekta (planiranje provedbe),
4. provedba projekta (učenici su realizirali ideje i izvršavali planirane zadatke u različitim organizacijskim oblicima – individualno, u parovima, u manjim skupinama),
5. završna faza s evaluacijom (učenici su ocjenjivali i analizirali svoj cjelokupni rad i finalni proizvod na temelju prethodno izrađene ljestvice ocjenjivanja: uspješno – dobro, vrlo uspješno – vrlo dobro, inovativno – originalno) [2].

Međutim, bile su potrebne međufaze usmjeravanja i usklađivanja, posebno za učenike kojima je bilo teže izvršavati različite zadatke projekta.

Svi provedeni projekti uspješno su završeni prikazom postignuća, izložbom u auli škole koju su razgledali učenici, roditelji i djelatnici škole te nastupom učenika na kulturnoj priredbi.

Slika 1: Životinje od prirodnih materijala

Slika 2: Karnevalske maske

Slika 3: Prometna sredstva

Slika 4: Lutke od otpadnih materijala

4. Vrednovanje postignuća i evaluacija rada

Evaluacija provedbe projekta bila je posvećena cjelokupnom tijeku projektne nastave.

Projektom nastavom kao modelom nastave s realiziranim projektima učenicima je u cijelosti prezentiran proces izrade, a pritom im je omogućen razvoj vlastite kreativnosti, samopotvrđivanja, mašte, kreativnosti i pružen osjećaj zadovoljstva uspješnom izradom proizvoda.

Učenici su tijekom ciljano usmjerenog nastavnog procesa postali hrabriji i kreativniji, okušali su se i u zahtjevnijim postupcima i radovima, razvijali su kreativno mišljenje i samokritičnost u radu. Bili su jako ponosni na završne proizvode. Svi zacrtani ciljevi bili su ostvareni. Njihov sam napredak ocijenila sam njihovim uključivanjem u proces kvalitete vlastitog učenja i ostvarivanja zacrtanih ciljeva, vodeći računa o sposobnostima, postignućima, interesima i potrebama svakog pojedinca. Bila sam vrlo zadovoljna njihovim radom i postupnim napredovanjem.

5. Zaključak

Svaki je projekt u svakom pogledu originalan, jedinstven i neponovljiv. Učitelj bi trebao stvarati takve nastavne situacije za učenike koje im predstavljaju izazov za učenje, a istodobno potiču unutarnju motivaciju i samostalnost.

Zato je važno upravljati nastavnim procesom tako da svaki učenik napreduje u skladu sa svojim sposobnostima i potrebama, da je rad diferenciran te da stvorimo primjereno zahtjevno, poticajno i sigurno okruženje za učenje koje će im omogućiti optimalan razvoj.

6. Literatura

- [1.] Bezić, T., Strmčnik, F., Ferbežer, I., Jaušovec, N., Dobnik, B., Artač, J., ... Skrt Leban, N. (1998). Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [2.] Bezjak, J. (2003). Idejni projekti ob tehniških dnevih. Ljubljana: Somaru.
- [3.] Ferbežer, I. i Kukanja, M. (2008). Svetovanje nadarjenim učencem. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [4.] Juriševič, M. (ur.) (2019). Dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje ustvarjalnih talentiranih in nadarjenih učencev od vrtca do srednje šole. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- [5.] Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). Nadarjeni in talentirani učenci: med poslanstvom in odgovornostjo. Koper: Univerzitetna založba Annales.

- [6.] Novak, H. i sur. (1990). Projektno učno delo: drugačna pot do znanja. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- [7.] Novak, H., Žužej, V. i Zmaga Glogovec, V. (2009). Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta.
- [8.] Papotnik, A. (1992). Prvi koraki v projektno nalogo: projektni način dela pri tehniki na razredni stopnji. Radovljica: Didakta.
- [9.] Papotnik, A. (1998). S projektno nalogo do boljšega znanja. Trzin: Izolit.
- [10.] Brejc, M. i Širok, K. (ur.) (2019). Varno in spodbudno učno okolje, Zbirka Kakovost v vrtcih in šolah 4. Ljubljana: Šola za ravnatelje. Dostopno na: <http://solazaravnatelje.si/ISBN/978-961-6989-31-2.pdf> (13.7. 2021).
- [11.] Koncept odkrivanja in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. (1999). Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Dostopno na: <https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2021/01/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf> (1. 7. 2021).
- [12.] Koncept prepoznavanja nadarjenih otrok, učencev in dijakov ter vzgojno-izobraževalnega dela z njimi. (2019). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Dostopno na: <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2020-03-11-koncept.nad.pdf> (11. 3. 2020).